

Sygn. akt I UZ 26/16

POSTANOWIENIE

Dnia 18 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania W.A. i E.R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...]

o ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 października 2016 r.,

zażalenia ubezpieczonych na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 1 czerwca 2016 r., sygn. akt III AUa .../15,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Decyzją z 23 stycznia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w [...] stwierdził, że wykazana podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 4.600 zł za okres od 1 sierpnia 2013 r. pracownika E.R., zatrudnionej przez W. A. prowadzącą Firmę Cateringową, pozostaje w kolizji z zasadami współżycia społecznego i jest nieważna z mocy prawa. Organ rentowy stwierdził jednocześnie, że podstawa wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, tj. ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe E.R. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę jest równa od 1 sierpnia 2013 r. kwocie 2.000 zł.

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z 31 października 2014 r. oddalił odwołanie W.A. i E.R. od powyższej decyzji.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 4 sierpnia 2015 r. oddalił apelację odwołujących się W.A. i E.R. od wyroku Sądu Okręgowego.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku złożył pełnomocnik odwołujących się. W skardze nie oznaczono wartości przedmiotu zaskarżenia.

Postanowieniem z 6 kwietnia 2016 r., I UK 469/15, Sąd Najwyższy zwrócił skargę kasacyjną Sądowi Apelacyjnemu w [...] w celu usunięcia dostrzeżonego braku – wezwania pełnomocnika skarżących do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie o prawa majątkowe (ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne).

Zarządzeniem z 14 kwietnia 2016 r. wezwano pełnomocnika skarżących do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia skargi kasacyjnej, a mianowicie różnicy między kwotą składek na ubezpieczenia społeczne należnych od zadeklarowanej podstawy ich wymiaru a kwotą składek należnych od podstawy wymiaru wynikającej z zaskarżonej decyzji wraz ze szczegółowym sposobem wyliczenia tej wartości.

W odpowiedzi na to pismo pełnomocnik skarżących podał, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną wynosi 13.172 zł. Kwota ta odpowiada 12-krotności różnicy między kwotą składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych należnych od zadeklarowanej podstawy ich wymiaru, tj. od kwoty 4.600 zł, a kwotą składek na te wszystkie ubezpieczenia i Fundusze wyliczoną od podstawy ustalonej decyzją ZUS, tj. 2.000 zł (12 x 1.097,62 zł), zaokrąglonej do pełnej złotówki w górę.

Z kolei zgodnie z wyliczeniem ZUS, przedstawionym w piśmie z 2 maja 2016 r., wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną w niniejszej sprawie wynosi 1.852,33 zł. Kwota ta stanowi różnicę między wysokością składek na ubezpieczenia społeczne wyliczonych od podstawy wymiaru składek zadeklarowanej przez płatnika a wysokością składek na ubezpieczenia społeczne wyliczonych od podstawy wymiaru składek ustalonej przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji za okres sierpnia i września 2013 r. oraz 8 dni października

2013 r. (ponieważ od 9 października 2013 r. E. R. przebywała na zwolnieniu lekarskim i od tego dnia składki nie były naliczane). Tak wyliczona różnica w wysokości składek za jeden miesiąc wynosi 829,40 zł, zaś za 8 dni wynosi 192,53 zł. ZUS powołał się przy tym na stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym wartość przedmiotu zaskarżenia w sprawie o wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne jest równa różnicy między wysokością składek wskazywaną przez skarżącego i wysokością składek należnych, ustaloną w decyzji ZUS za sporny okres, jeżeli okres ten jest krótszy niż 12 miesięcy. W rozpoznawanej sprawie okres ten wynosi dwa miesiące i osiem dni.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z 17 maja 2016 r. postanowił sprawdzić wartość przedmiotu zaskarżenia (wskazaną przez pełnomocnika odwołujących się na kwotę 13.172 złotych) i w tym celu zwrócił się do pełnomocnika ZUS o podanie, jaka jest kwota składek na ubezpieczenia społeczne od podstawy wymiaru składek w kwocie 4.600 zł, a jaka od podstawy wymiaru składek w kwocie 2.000 zł ze szczegółowym rozpisaniem kwot składek na poszczególne ubezpieczenia (emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe).

W odpowiedzi na zobowiązanie Sądu Apelacyjnego organ rentowy w piśmie z 27 maja 2016 r. podał, że kwota składek na ubezpieczenia społeczne wyliczona od podstawy wymiaru 2.000 zł wynosi 638 zł, zaś kwota składek wyliczona od podstawy wymiaru 4.600 zł wynosi 1.467,40 zł (wyliczając przy tym konkretne kwoty składek na poszczególne rodzaje ubezpieczeń: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe). Różnica w wysokości składek na ubezpieczenia społeczne za jeden miesiąc liczona od podstawy wymiaru 4.600 zł i od podstawy wymiaru 2.000 zł wynosi 829,40 zł (1.467,40 zł – 638 zł), zaś za 8 dni – 193,53 zł. Stąd wartość przedmiotu sporu wyliczona jako różnica w składkach liczonych od takich podstaw wymiaru za okres 2 miesięcy i 8 dni wynosi 1.852,33 zł. ZUS konsekwentnie twierdził, że różnica w wysokości należnych składek powinna być ustalana za okres, za który faktycznie należało składki opłacić, tj., za okres, w którym występuje przychód stanowiący podstawę wymiaru składek, co w rozpoznawanej sprawie obejmuje dwa miesiące (sierpień i wrzesień 2013 r.) i osiem dni (w październiku 2013 r.).

Przy takich wyliczeniach przedstawionych przez obie strony Sąd Apelacyjny w [...] postanowieniem z 1 czerwca 2016 r. ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną na kwotę 9.952,80 zł i w związku z tak ustaloną wartością przedmiotu zaskarżenia odrzucił skargę kasacyjną.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że rozpoznawana sprawa z zakresu ubezpieczeń społecznych jest niewątpliwie sprawą o prawa majątkowe, a zatem zgodnie z art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c. skarga kasacyjna jest dopuszczalna pod warunkiem, że wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi co najmniej dziesięć tysięcy złotych.

Zaskarżona decyzja dotyczy ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, a zatem zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego wartość przedmiotu zaskarżenia stanowi różnicę między składką wyliczoną od zadeklarowanej podstawy wymiaru a składką wynikającą z podstawy wymiaru ustalonej w zaskarżonej decyzji (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 maja 2012 r., II UZ 16/12, LEX nr 1222163). Ustalając tę wartość należy uwzględnić art. 22 k.p.c., zgodnie z którym w sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi suma świadczeń za jeden rok, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok – za cały czas ich trwania.

Z przedstawionych przez strony pism wynika, że nie ma między nimi sporu co do wysokości składek na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe). Wysokość składek za okres jednego miesiąca wyliczona od podstawy wymiaru składek w kwocie 4.600 zł wynosi 1.467,40 zł, zaś wyliczona od podstawy wymiaru składek w kwocie 2.000 zł wynosi 638 zł, zatem miesięczna różnica w wysokości składek wynosi 829,40 zł. Spór dotyczy tego, za jaki okres należy uwzględnić różnicę w wysokości składek.

Sąd podkreślił, że wyliczając wartość przedmiotu zaskarżenia należało uwzględnić wyłącznie składki na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe), bez względu na to, przez kogo są one finansowane (pracodawcę czy pracownika). Niezasadnie natomiast odwołujące się, wyliczając wartość przedmiotu zaskarżenia, uwzględniły także wysokość składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska organu rentowego, że wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego powinna być liczona przy uwzględnieniu różnicy w wysokości składek wyłącznie za okres 2 miesięcy i 8 dni. Na podstawie zaskarżonej decyzji ZUS podstawa wymiaru składek została ustalona od 1 sierpnia 2013 r. bezterminowo, bez wskazania końcowej daty granicznej. Natomiast okoliczność, że odwołująca się E. R. od 9 października 2013 r. przebywała na zwolnieniu lekarskim, po czym korzystała z zasiłku macierzyńskiego i urlopu wychowawczego, a bezpośrednio po jego zakończeniu nastąpiło jej wyrejestrowanie z ubezpieczeń, nie ma znaczenia dla ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną w tym znaczeniu, że wartość ta miałaby być liczona jako różnica w wysokości składek za okres 2 miesięcy i 8 dni, skoro jedynie za ten okres składki za odwołującą się były należne.

Według wyliczeń Sądu Apelacyjnego, różnica w wysokości miesięcznych składek na ubezpieczenia społeczne wyliczona od podstaw wymiaru składek odpowiednio 4.600 zł i 2.000 zł, tj. kwota 829,40 zł pomnożona przez 12 miesięcy daje wartość przedmiotu zaskarżenia wynoszącą 9.952,80 zł. W konsekwencji, ustalenie wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną w kwocie niższej niż 10.000 zł przemawia za niedopuszczalnością skargi kasacyjnej.

Zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] wniosły odwołujące się W. A. i E. R., zaskarżając orzeczenie w całości i zarzucając: 1) naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 22 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c., przez wadliwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że wartość przedmiotu sporu wynosi 9.952,80 zł oraz że w sprawie, ze względu na wartość przedmiotu sporu, skarga kasacyjna nie przysługuje; 2) naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 5 k.c., przez jego niezastosowanie, w sytuacji gdy ustalona wartość przedmiotu sporu jest bliska kwocie 10.000 zł, a charakter sprawy umożliwia powołanie się na zasady współżycia społecznego i przyjęcie sprawy do rozpoznania.

Składające zażalenie wniosły o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu zażalenia skarżące podniosły, że składki na ubezpieczenia społeczne oraz składka na ubezpieczenie zdrowotne i składka na Fundusz Pracy i

Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych stanowią nierozzerwalne zobowiązanie, które wynika z zatrudnienia pracownika, przez co powinny zostać uwzględnione przy obliczaniu wartości przedmiotu zaskarżenia. Dlatego wartość przedmiotu zaskarżenia powinna być ustalona na kwotę 13.172 zł, bo to ta kwota stanowi 12-krotną różnicę między składkami należnymi od podstawy 4.600 zł i od podstawy 2.000 zł. W razie przyjęcia ustalonej przez Sąd wartości przedmiotu zaskarżenia za prawidłową, skarżące zwróciły uwagę na konieczność oceny dopuszczalności środka zaskarżenia w świetle zasad współżycia społecznego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.). W sprawie dotyczącej ustalenia podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia. Nie jest to bowiem sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, zwłaszcza gdy samo podleganie ubezpieczeniom społecznym (tytuł podlegania tym ubezpieczeniom) nie jest sporne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 sierpnia 2014 r., I UZ 11/14, LEX nr 1504749).

W rozpoznawanej sprawie pozwany organ rentowy wydał decyzję o treści: (...) „stwierdza, że: I. Wykazana podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 4.600,00 zł (wynikająca z aneksu do umowy o pracę z dnia 1 sierpnia 2013 r.) za okres od dnia 1 sierpnia 2013 r. pracownika Pani E.R. zatrudnionej przez Panią W. A. prowadzącą Firmę Cateringową pozostaje w kolizji z zasadami współżycia społecznego i jest nieważna z mocy prawa. II. Podstawa wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, tj. ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe Pani E.R. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę od 1 sierpnia 2013 r. (za pełne miesiące) jest równa kwocie: - 2013 r. - 2.000,00 zł.”.

Przedmiotem zaskarżonej przez odwołujące się decyzji organu rentowego było określenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne od 1 sierpnia 2013 r., a tym samym wysokość składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne należnych w związku z zatrudnieniem pracownika E.R., nie zaś wysokość ewentualnych świadczeń z ubezpieczenia społecznego (w szczególności zasiłku chorobowego lub zasiłku macierzyńskiego).

Uwzględniając przytoczoną treść decyzji organu rentowego, można podzielić pogląd Sądu Apelacyjnego, że sporem objęta była jedynie podstawa wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, czyli na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, służąca ustaleniu wysokości składek na te ubezpieczenia, a zatem wartość przedmiotu sporu sprowadzała się do różnicy między wysokością składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne wyliczoną od podstawy przyjętej przez strony umowy o pracę (zakwestionowanej na podstawie art. 58 § 2 k.c. przez organ rentowy) a wysokością składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne wyliczoną od podstawy ustalonej przez ZUS. Przy takim założeniu można podzielić stanowisko Sądu Apelacyjnego, że do wartości przedmiotu zaskarżenia nie wchodziła wartość składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, chociaż składki te stanowią obligatoryjny element obciążeń z tytułu zatrudnienia pracownika i są pochodną podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Ani konieczność uiszczenia składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, ani ich wysokość nie były przedmiotem sporu i przedmiotem rozpoznania w rozpoznawanej sprawie. Nie wspomina o nich decyzja organu rentowego, co oznacza, że nie były one przedmiotem tej decyzji. Wysokość obciążeń z tytułu składki zdrowotnej oraz składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych nie przekłada się w żaden sposób na wysokość przyszłych ewentualnych świadczeń z ubezpieczeń społecznych (w przypadku odwołującej się E.R. – przede wszystkim zasiłku chorobowego i zasiłku macierzyńskiego), dlatego ich pominięcie przez Sąd Apelacyjny dla celów ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia można zaakceptować.

Do ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia nie ma zastosowania art. 5 k.c. (jako przepis odwołujący się do zasad współżycia społecznego). Wartości przedmiotu zaskarżenia nie można w sposób dowolny zawyżać (np. w celu wykazania dopuszczalności skargi kasacyjnej) ani zaniżać (np. w celu uniknięcia konieczności uiszczenia wyższych opłat sądowych). Wartość przedmiotu zaskarżenia jest wyliczoną matematycznie kwotą; ani Kodeks postępowania cywilnego, ani inne ustawy nie pozwalają na zastosowanie zasad współżycia społecznego w sytuacji, gdy wyliczona wartość przedmiotu zaskarżenia jest bliska granicznej wartości przesądzającej o dopuszczalności skargi kasacyjnej. Należy podkreślić, że ograniczenie dopuszczalności wnoszenia skarg kasacyjnych, ze względu na kodeksowe uregulowanie minimalnej wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego, nie narusza art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności ani konstytucyjnego prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ takie prawa zostały wystarczająco zagwarantowane i zachowane w dwuinstancyjnym toku sądowych instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 lipca 2014 r., II UZ 39/14, LEX nr 1496289).

W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że w sprawach o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne o wartości przedmiotu sporu i zaskarżenia decyduje różnica spornej wysokości składek na ubezpieczenia społeczne, a nie różnica podstaw wymiaru (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 14 lutego 2014 r., III UK 77/12, LEX nr 1619107; z 6 lutego 2008 r., II UZ 49/07 OSNP 2009 nr 11-12, poz. 162; z 6 maja 2008 r., I PZ 6/08, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 232; z 24 maja 2012 r., II UZ 16/12; z 17 kwietnia 2009 r., II UZ 12/09 OSNP 2010 nr 23-24, poz. 301; z 21 maja 2010 r., I UZ 38/10; z 7 kwietnia 2010 r., I UZ 8/10).

Należy zatem przyjąć, że wartość przedmiotu zaskarżenia w sprawie o wysokość podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne równa jest różnicy między wysokością składki wskazywaną przez skarżącego (ubezpieczonego, płatnika składek) i wysokością należną, ustaloną w zaskarżonej decyzji za okres sporny (art. 22 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c.) (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 29 października 2014 r., II UZ 44/14, LEX nr 1551902; z 15 października 2014 r., I UZ 16/14, LEX nr 1777869; z 12 sierpnia

2014 r., I UZ 7/14, LEX nr 1500663; z 27 lutego 2014 r., II UZ 77/13, LEX nr 1441274; z 7 listopada 2013 r., II UZ 59/13, LEX nr 1391553; z 24 maja 2012 r., II UZ 16/12, LEX nr 1222163). W taki sposób wyliczył wartość przedmiotu zaskarżenia Sąd Apelacyjny. Można byłoby podzielić nawet pogląd organu rentowego, że w rozpoznawanej sprawie wartość przedmiotu zaskarżenia równa się różnicy między wysokością składek na ubezpieczenia społeczne wyliczoną od podstawy wymiaru wskazywanej przez skarżące a wysokością składek wyliczoną od podstawy wymiaru przyjętej przez organ rentowy za okres sporny, wynoszący dwa miesiące i osiem dni, czyli okres, za jaki opłacane powinny być składki według zakwestionowanej przez ZUS podstawy wymiaru do chwili rozpoczęcia korzystania przez ubezpieczoną ze zwolnień chorobowych a następnie urlopu macierzyńskiego. Przy takim założeniu wartość przedmiotu zaskarżenia odpowiadałaby różnicy wysokości składek za okres sporny dwóch miesięcy i ośmiu dni, co oznaczałoby, że wartość przedmiotu zaskarżenia byłaby jeszcze niższa od ustalonej w zaskarżonym postanowieniu przez Sąd Apelacyjny. Nie miałoby to jednak wpływu na ocenę dopuszczalności skargi kasacyjnej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c.

kc